

Tato publikace se skládá ze dvou textů Leona de Mattise a Bernarda Lyona, kteří jsou spojeni s francouzskou skupinou a stejnojmennou revue *Théorie Communiste* (TC). Oba texty vyšly v letošním prvním čísle „mezinárodního časopisu pro komunizaci“ *SIC*, který je společným projektem lidí nejen z TC, ale také z řeckých Blaumachen, anglo-amerických Endnotes a švédských Riff-Raff. Brožuru, kterou držíte v rukou, Knihovnička Starého Krtka sestavila jako stručný a jasný úvod do problematiky komunizační teorie, jak ji představují a rozvíjejí výše zmiňované kolektivy a jak se k ní hlásí i sama Knihovnička. Cílem této publikace je seznámit české čtenáře a čtenářky s obsahem této konkrétní podoby komunizační perspektivy, která představuje úsilí o pochopení současné podoby třídního vztahu, a proto se v komunistickém hnutí stává předmětem debat. Snad tato brožura přispěje ke vzniku diskusí a přeskupování prorevolucionářů (neboť není revolucionářů bez revoluce) kolem konceptu revoluce jako komunizace.

REVOLUCE JAKO KOMUNIZACE

THÉORIE COMMUNISTE

KNIHOVNIČKA STARÉHO KRTKA
2011

KNIHOVNIČKA STARÉHO KRTKA
edice Komunizace

THÉORIE COMMUNISTE

Revoluce jako komunizace

Théorie Communiste

Revoluce jako komunizace

Z anglických originálů

What is communitisation? (červenec 2011) a
The suspended step of communitisation (červen 2009 a 2011),
které vyšly v prvním čísle (2011) časopisu *Sic*
(www.communitisation.net),

přeložil v roce 2011 Antonín Placka.

Vydala Knihovnička Starého Krtka v prosinci 2011
jako svoji 5. publikaci.

Vydání první.

www.kknihovna.wordpress.com
samiknisk@gmail.com

Edice KOMUNIZACE
svazek 5

Knihovnička Starého Krtka
2011
publikace 5

SIC - International Journal for Communitisation
<http://communitisation.net>

Théorie Communiste
www.theoriecommuniste.org

Knihovnička Starého Krtka
www.kknihovna.wordpress.com
samiknisk@gmail.com

považuje stejně tak za zrušení genderů jako za zrušení tříd. Existuje ale debata ohledně otázky, zda je mezi gendery stejný druh rozporu, jaký existuje mezi třídami. Je důležité, aby tato debata nebyla pouze formální, ale brala v úvahu zásadní důležitost ženských bojů v současné chvíli, ale také jejich specifčnost jakožto kruciólního prvku zrušení genderů skrze zrušení tříd – a naopak. A to bylo cílem tohoto textu.

červen 2011

OBSAH

Leon de Mattis:

Co je to komunizace? 5

Bernard Lyon:

Komunizace jako krok visící ve vzduchu 24

Komunizace kontra socializace 24

Komunizace kontra sféry 34

proletariátu, kterou se vyznačovalo jedno stádium ve vývoji pozitivní představy komunizace, se zakládala na pozitivitě dělnické třídy, která paradoxně byla zároveň negativní. Komunizace – která překonala každou představu revoluční podstaty proletariátu – sama sebe chápala pouze jako imanentní překonání onoho programu. Tedy spatřovala v kapitálu tentýž rozpor, který spatřoval program, tudíž rozpor, který je pouze třídním rozporem – *de jure* negenderový a tedy *de facto* evidentně maskulinní.

Avšak, i když jednotliví teoretikové komunizace tuto otázku nenastolili, je třeba odmítnout jakékoli podezření, že sama teorie komunizace byla androcentrická (jasně řečeno: samčí!), jelikož revoluce byla kladena jako produkující bezprostředně společenské jedince – tedy jedince mimo jakoukoli předběžnou determinaci společností. Individuum tak bylo považováno za bezprostředně společenské, ale otázka rozdělení na gendery zůstávala v této teorii slepým úhlem. Tato otázka se totiž řešila „*ipso facto*“, aniž by došlo k jejímu položení.

A tak tento text – sepsaný členem skupiny/časopisu *Théorie Communiste* – mohl vzniknout teprve tehdy, až naši skupinu tvořili výlučně muži (minimální leč zásadní změna). Paradoxně byla tato proměna možná jen proto, že komunismus pro nás znamenal bezprostřední společenskost jedince. Bezprostřední společenskost jedince nás fakticky zprošťovala kladení si otázky genderu a zároveň nám dovolovala doufat, že komunizaci bude možné definovat jako zrušení genderu i tříd. Tato naděje se celkem rychle konkretizovala.

Nebyl to jen cíl (sama komunizace), co utrpělo ránu. V třídním boji, v komunizaci, v produkci tohoto bezprostředně společenského jedince nemůže být žádný slepý úhel, žádné problémy řešené pouze „*ipso facto*“, co se týče mužů a žen. Museli jsme znovu otevřít otázku rozporu mezi proletariátem a kapitálem, otázku rozporu mezi muži a ženami, otázku vykořisťování a otázku kapitálu jako rozporu v pohybu. Nedělo se tak bez vln, avšak alespoň to nebyly vlny tsunami. Nedělo se tak bez zvyšování hlasu, ale obešlo se to bez konfliktů. Ovoce dozrálo... bez pochyby bylo zralé už dlouhou dobu.

Dnes se zdá v komunizačním proudu existovat konsensus, který revoluci

jako takové, budou osočovány jako „zrádkyně ženské věci“, ale také skutečné a nesexistické demokracie. Všichni, kdo se staví proti – a může jich být většina – demokratickým procedurám a/nebo zvoleným úřadům, budou napadáni s tím, že si chtějí „revoluci zkonfiskovat sami pro sebe a ustavit se jako elita kooptující revoluci na úkor mas.“

Bojující ženy a jejich organizace budou muset sjednotit všechny ženy, aniž by ustavily protisexistickou frontu: ženy ze zruinované maloburžoazie, rolnice a všechny ty, které „nemají zaměstnání“ – včetně žen v domácnosti, ať už chudých nebo víceméně ze střední třídy. Hnutí žen za revoluce – rvoucí se o ustavení jednoty bojujících proletářů, bez směny či politiky – bude tyto skupiny integrovat, *protože je tvoří ženy – tedy proto, že tyto ženy patří k genderu, který je v krizi a který ony do krize dostávají*. Všechny se přidají k hnutí proti kapitálu a – přitom budou dělat to, co dělaly vždycky, ale nikdy otevřeně a vždy rozporuplně – povedou a budou organizovat skutečný život.

Tento soukromý život je skutečný jen natolik, nakolik je nespolečenský. Veřejný život je ještě falešnější, protože je přímo společenský, tedy stejně falešný jako ekonomika a politika!

Tento život býval soukromý, ale revoluce bude vznikem nového života: zároveň intimního i veřejného, zcela femininního, protože nebude vůbec femininní, nakolik bude zrušením rodiny, vlastnictví a státu.

Komunizační proud vychází z kritiky a překonání levého komunismu a antileninistického radovectví. Věrný svému původu se tento proud v době své naprosté marginálnosti touto otázkou vůbec nezabýval a zůstával fundamentálně antifeministický. Feministická ideologie byla interpretována jako jeden z oněch „modernismů“, který – jednak čelil rozkladu programu a jednak v něm byl činný – klade triádu „ženy, mládež a přistěhovalci“ jako nový revoluční subjekt, který by mohl zaujmout místo proletariátu. Samozřejmě, že existují protitřídní feministky, ale nemluví za všechny feministky. Feminismus je naopak pestrým a vyvíjejícím se fenoménem. Myšlenka sebezrušení

CO JE TO KOMUNIZACE?

Leon de Mattis (červenec 2011)

Jedno je dnes jisté: v kapitalistickém světě se naše situace může jedinečně zhoršovat. Vše, co se dříve považovalo v podobě „sociálního státu“ za samozřejmost, je znovu zpochybněno. Tato transformace však není výsledkem špatného řízení ekonomiky, přílišné chamtivosti šéfů nebo nedostatečného regulování mezinárodních financí. Jednoduše se jedná o nevyhnutelný výsledek globální evoluce kapitalismu.

Tato evoluce postihla mzdy, pracovní příležitosti, veřejné služby a sociální dávky, všechny trochu jinak. Co nám včera přiznali, nám dnes berou a zítra dostaneme ještě méně. Tento proces je všude stejný: nové reformy navazují na tuto ofenzivu přesně tam, kde předešlé reformy skončily. Tato dynamika se nikdy neobrací zpátky, ani když se vracíme od „ekonomické krize“ zase k prosperitě. Začala v důsledku velké krize 70. let 20. století a tatáž dynamika pokračovala i po návratu k růstu v 90. letech 20. století a po roce 2000. Těžko si tedy představit, že by bylo lépe, i kdyby se naplnila poměrně nepravděpodobná hypotéza o „konci krize“, která začala po finančním otřesu v roce 2008.

Nicméně tváří v tvář této rapidní přeměně celosvětového kapitalismu je odpověď na levici levice otřesně chabá. Většina se spokojí s pranýřováním extrémního neoliberalismu šéfů a politiků. Patrně se domnívají, že je možné ubránit sociální stát předchozího období a dokonce ho i trochu rozšířit,

jen kdybychom se vrátili ke kapitalismu let včerejších, ke kapitalismu z doby těsně po druhé světové válce. Jejich návrhy pro budoucnost připomínají hlavní body programu Hnutí odporu přijatého v roce 1944.¹ Jako by bylo pořád třeba bojovat proti nacistům, jako by vlády byly ochotné dělat ústupky, aby zajistily vítězství – jako by kdy v dějinách existoval *zpětný chod*. Takto zapomínají na všechno, co ustavuje kapitalistický společenský vztah v jeho současné dynamice.

Proč krize a restrukturalizace kapitalismu – tedy způsob, jakým se v posledních 40 letech změnil – znemožňují jakýkoli návrat k předchozím podmínkám boje? A co lze z této skutečnosti vyvodit pro dnešní boje?

Abychom na tyto otázky mohli odpovědět, musíme učinit krátkou teoretickou odbočku. Zisk není prostě jen jedním z mnoha prvků kapitalistické společnosti. Je hlavním motorem, důvodem existence čehokoli ve společenském světě. Zisk není prostě jen cosi, co lze naroubovat na lidské činnosti, a odvádět tak produkt práce k nějakému parazitujícímu kapitalistovi. Zisk je zdrojem všech činností, z nichž by žádná bez něho nemohla existovat. Nebo ještě jinak: *tyto lidské činnosti by existovaly natolik odlišným způsobem, že by ničím nepřipomínaly ty, které dnes vidíme.*

A nejde o to formulovat mravní odsouzení tohoto stavu věcí, ale spíše pochopit ho až do důsledků. Nejde o to, že by se zisk systematicky favorizoval na úkor užitečného, dobrého nebo prospěšného pro společnost (jako třeba zdraví, kultura atd.). Sama „užitečnost“ totiž nemůže existovat bez zisku. Nic, co není ziskové, nemůže být v kapitalismu užitečné. Nebo jinými slovy, vše, co je užitečné, může být užitečné, jen pokud to nabízí příležitosti k vytváření zisku. Říci například, že „zdraví není zboží“, je prostě absurdita bez jakéhokoli opodstatnění v realitě kapitalistického světa. Pouze proto, že zdraví je ziskové (na jednu stranu proto, že obecněji řečeno udržuje funkční pracující oby-

1) Program francouzského Hnutí odporu z roku 1944 byl dohodou mezi gaullisty a komunistickými členy odboje, která postulovala zásadní rysy francouzského poválečného sociálního kapitalismu. *Poznámka překladatele do angličtiny.*

„bolestných leč odvážných“ politik, které stát aplikuje, aby proti krizi bojoval tak, že ji přenese na bedra proletářů.

Ke konci argentinského hnutí se ženy v několika organizacích nezaměstnaných rozhodly ustavit se jako hnutí nezaměstnaných žen. Bruno Astarian – ve své zajímavé brožurě o argentinském hnutí (*Échanges*) – tyto organizace bojujících žen pochopil jako slabinu, jako dělení uvnitř boje, k němuž došlo ke konci hnutí. Vzestupná fáze bojů často maskuje protiklady, které se později objeví, až tyto boje ustupují – ale to ještě neznamená, že tyto protiklady nutně ustavují nějakou slabinu. Z hlediska, které považuje zrušení genderu za konstitutivní prvek komunizace, to vypadá jinak.

Sebeorganizace žen bude nevyhnutelným momentem revolučního procesu. Toto konstatování by mělo být chápáno stejným způsobem jako naše rčení, že „sebeorganizace je prvním aktem revoluce, aby se následně stala překážkou, kterou revoluce musí překonat.“ Sebeorganizace žen bude prostředkem, jehož se bude dostávat ženám (těm, které stále ještě budou ženami) pro boj s tím, co je jako ženy definuje. Rovněž jim tedy dá schopnost zrušit se jako takové. Překonání státu a ekonomiky se uskutečňuje v unifikaci aktivity: těch výrobních i těch reprodukčních (a těch, které se objevují v boji). Tato jednota do sebe včlení péči o dítě stejně jako opravu automobilu nebo ozbrojený boj, bude-li ho stále zapotřebí. *Organizace žen budou stěžejní, protože samy o sobě budou právě touto jednotou.* Ženy bojující jako takové mohou bojovat pouze za jednotu, které sjednotí i je samotné – tváří v tvář rozporům, které rozdělují každou z nich: na proletářku a ženu, na občanku a ženu a na lidskou bytost a ženu!

Ženská sebeorganizace však bude muset bojovat také uvnitř sebe samé proti tendenci, která bude nutně existovat, a bude chtít její úlohu omezit na zastupování a vyjednávání o rovnosti žen (skrze uznání „nepostradatelného přínosu“ žen). Tato „striktně feministická“ tendence bude existovat ve spojitosti se vším, co prosazuje socializaci ekonomiky a státu. Je pravděpodobné, že ty „nejradikálnější“ ženy, které proklamují svoji vůli zrušit ženy

A reprodukce jednotlivců, kteří jsou dál proletáři, se nemůže uskutečňovat v tzv. „jednotné“ (tedy jediné) sféře. Proti kapitálu reprodukce proletářů předpokládá přidělení žen na rození dětí a tedy přivlastňování všech žen všemi muži – a to jak obecně, tak *konkrétně*. Takto se znovu ustavuje řád, jenž zakládá rodinu.

A právě zrušení veřejné sféry – oproti jejímu opětovnému ustavení – bude v sázce v boji mezi revolucí a kontrarevolucí. Zároveň půjde o boj mezi zrušením státu a jeho opětovným ustavením – či snad lépe řečeno, boj za zrušení státu nebude ničím jiným než bojem za „privatizaci“ veřejné sféry!

Ve veřejné sféře stojí vůdcové všeho druhu před masou anonymních a nahraditelných občanů-dělníků, tedy průměrných individuálních příslušníků třídy (jelikož jedinečná individua existují pouze v soukromé sféře). Zrušení státu a směny je zrušením veřejné sféry, ale zároveň je přeměnou anonymních a nahraditelných proletářů v jedince definující se v bezprostředně společenských vztazích. Stávají se tudíž přísně nenahraditelnými jedinci, kteří se k sobě navzájem vztahují jako jedinečná individua, která rozhodně nemohou být průměrná.

Veřejná sféra není doslovně „privatizována“ o nic víc, než je soukromá sféra socializována, nýbrž je zrušena jako sféra zahrnující vztahy mezi průměrnými a anonymními příslušníky tříd. Jedinečné, společenské individuum ruší společenského leč anonymního jedince z veřejné sféry i jedinečného leč nespolečenského jedince ze soukromé sféry. Tak, jako jsou zrušení tříd a sfér – prostřednictvím dekapitalizace kapitálu a zrušení celé společnosti – dva aspekty téže komunizace, tak jsou i zrušení proletářů a žen dva aspekty autotransformace všech dělníků - mužů i žen – a tedy všech osob v bezprostředně společenské jedince, takto ustavované v jejich celistvosti (fyzicky, mentálně i intelektuálně).

Viděli jsme, jak „vstup“ jednotlivých žen-proletárek do veřejné sféry boje zpochybňuje jejich definovanost soukromou sférou, ale také jak je tento vstup vrhá proti mužům-proletářům. Avšak bojující muži-proletáři rovněž vystupují proti kapitalistické ofenzivě – kterou je jak kapitalistická krize, tak soubor

vatelstvo, a na druhou stranu proto, že specifičtěji řečeno je pro některé zdrojem zisku), tvoří ekonomický sektor. A jen proto, že skutečně je ekonomickým sektorem a tak i „zbožím“, je tu dostatek peněz na zaplacení lékařů, na výrobu přístrojů analyzujících lidské tělo a na výstavbu nemocnic. Bez toho by tu evidentně nebylo vůbec nic.

Aby vznikal zisk, musí se hodnota obsažená ve zboží zvyšovat: hodnota vyráběného musí být větší než hodnota spotřebovaná (v surovinách, strojích, budovách, dopravě atd.) na tuto výrobu. Ovšem to, co se použije k výrobě má stejnou hodnotu jako to, co se vyrábí, pokud k tomu něco nepřidáme. To něco, co se přidává, je lidská aktivita, inteligence, síla, fyziologická energie vynaložená na shromáždění a přeměnu různých předmětů v jeden předmět kvalitativně odlišný od těch, které jsme měli na začátku. Tato aktivita musí vystupovat ve zvláštní formě, aby ji bylo možno koupit a tedy včlenit do finální hodnoty. Je to lidská aktivita v konkrétní podobě – ve formě práce, ve formě, kterou může kapitál nakupovat.

Tak se ale ukazuje, že kapitalismus není o sdílení, ale o vykořisťování, že hodnota, za kterou se práce kupuje, je nižší než hodnota, kterou práce vyrobí. Nelze všechnu vyrobenou hodnotu redistribuovat a vrátit ji práci, protože hodnota existuje pouze v tomto odloučení práce od jejího produktu a tak dovoluje nerovnoměrnou alokaci tohoto produktu. Skutečně je to existence onoho odloučení lidské aktivity od společenského bohatství, co umožňuje „přivlastňovat si“ takové bohatství.

„Hodnota“ věcí není přírodním výtvozem, ale společenským. A na rozdíl od tvrzení některých není ani neutrálním výtvozem, který existuje jen pro usnadnění. Je tu totiž spousta jiných možných prostředků – stejně tak pohodlných – jak vyrábět to, co by se v dané společnosti dalo považovat za nepostradatelné pro život lidských bytostí. Hodnota činí sama sebe nezbytnou, protože se stává nástrojem panství. V současném výrobním způsobu totiž umožňuje horním třídám zmocňovat se ke svému prospěchu aktivity tříd nižších. Sama existence hodnoty – a toho, co se v dějinách jeví jako její permanentní zástup-

ce, tj. peněz – je nutností, dokud poměruje, co je třeba odejmout těm prvním a dát těm druhým. Před kapitalismem sice hodnota a peníze nebyly v centru samotné výroby, ale už tehdy byly známkami moci některých a bezmoci jiných. Poklady, ornamenty na palácích a bohaté zdobení kostelů byly znamením společenské moci šlechticů, kalifů nebo kněžských autorit. Od počátků třídní společnosti jsou peníze a hodnota symboly nadvlády. V kapitalismu se pro ni staly vrcholnými nástroji. Proto z používání prostředků, jejichž vlastní existence je založena na nerovnosti, nemůže vzejít žádná rovnost. Dokud tu budou peníze, budou tu bohatí a chudí, mocní a ovládaní, páni a otroci.

Vzhledem k tomu, že snaha o zisk si žádá, aby výrobní náklady byly pokud možná co nejnižší, a že to, co se už vyrobilo nebo se používá k výrobě (stroje, budovy, infrastruktura), může pouze přenášet svoji vlastní hodnotu, je jedinou upravitelnou proměnnou hodnota pracovní síly. Tato hodnota se tedy musí snižovat na minimum. Ale zároveň jen práce může plodit hodnotu. Kapitalismus tento neřešitelný problém řeší tak, že snižuje hodnotu pracovní síly pouze *relativně* k celkové vyrobené hodnotě, zatímco absolutně hodnotu pracovní síly a množství práce zvyšuje. To je možné díky rostoucí produktivitě, racionalizaci práce a vědeckotechnickým inovacím. Pak je ale třeba, aby výroba nesmírně rostla, a to i na úkor mnohého ostatního (kupříkladu přírodního prostoru). Nicméně takový růst nikdy neexistuje kontinuálně a zvrat v této tendenci je příčinou současné situace.

Období od druhé světové války do začátku 70. let bylo pro světový kapitalismus vlastně velmi specifickým obdobím. Abychom pochopili, proč zmizelo a proč se už – navzdory nadějším odborů a liberálů – nikdy nevrátí, je třeba jasně porozumět charakteristikám tohoto období.

Po druhé světové válce zkáza způsobená válkou a ztráty na hodnotě za dlouhé deprese, která jí předcházela, vytvořily situaci příznivou pro to, čemu ekonomové říkají „růst“. Tento růst není nic jiného než rozporuplný závod ve snižování relativní hodnoty pracovní síly, zatímco její absolutní hodnota roste. Politická pojítka nastolená protinacistickou aliancí za války umožnila jistou formu dělení moci, a to jak na celosvětové rovině (východní a západní

ticko-ekonomické sféře přetrvává soukromá sféra reprodukce, i když v situaci, kdy se navzájem střetají různé aspekty třídního boje (lidová moc, samospráva, divoké zábery), je „vracení žen tam kam patří“ obtížné. A když k němu dojde, je to známka závažné porážky, přinejmenším lokální. Ve Španělsku ke stažení žen z frontových linií došlo během militarizace milicí – klíčového prvku pro úplnou obnovu státu a vítězství kontrarevoluce.

Komunizace – produkce pro jeho členy bezprostředního společenství v boji proti kapitalistické společnosti a skrze něj – je zrušením tříd a státu bez ohledu na jeho formu (komuny, rady, odbory nebo družstva). Komunizace je zrušením všech momentů veřejné aktivity jako oddělených od soukromé reprodukční aktivity, které nemohou existovat bez směny a/nebo distribuce. Rovněž tedy nutně znamená zrušení směny a distribuce (i „nesměnného“ druhu, jelikož se jedná jen o dočasnou formu před návratem k trhu, jak ukazují všechna opatření podobná „válečnému komunismu“). Komunizace integruje výrobu a spotřebu, ale také výrobu a reprodukci. Z toho důvodu se ruší veškerá účetní registrace – veškeré vedení záznamů o účtech – jelikož účetní registrace „výrobků“ sama o sobě předpokládá oddělení výroby od spotřeby. A co je ze všeho nejdůležitější, zrušení separace mezi výrobou a spotřebou je samo o sobě zrušením žen.

Ženy se ruší zrušením sféry, která je specifikuje. Soukromá sféra se stává „veřejnou“ a veřejná sféra se stává „soukromou“. Cílem programatismu bylo pouze dostat ženy z domova, přeměnit je v proletářky, socializovat domácí práci. Jeho cílem byla rovnost mužů a žen v socialismu. Skutečnost, že tento konkrétní cíl se nikdy nerealizoval, nelze odlišit od nemožnosti, aby programatismus jako takový uspěl. Nicméně můžeme specifikovat nemožnost dosažení rovnosti mezi muži a ženami ve veřejné sféře, která se stala totalitní tím, že vstřebala soukromou sféru. Neboť veřejná sféra zůstává veřejnou, tedy ekonomickou a politickou.

2) Tím, že generalizuje trh i námezdní práci (což jsou jeho párové základy), je kapitalistický výrobní způsob prvním výrobním způsobem, který je politickou ekonomikou, tedy ekonomikou strukturálně oddělující výrobu od domácí činnosti.

že jsme to my, ženy, kdo šel jako první bojovat za jídlo, pracovní místa a zdraví... A to přinášelo velmi obtížné situace – dokonce i smrt. Byli manželé, kteří svým manželkám netolerovali chození po schůzích, 'piquetech'. To se dělo. A neříkám, že dnes už k tomu nedochází.“

Obrana mužského postavení je obranou mužské nadvlády. Je to obrana existence dvou oddělených sfér aktivity, jak si můžeme povšimnout v následujícím příkladu:

„- Povím vám příběh jedné soudružky, která se hnutí účastnila v roce 1996, když nás bylo devět městských částí. Ona byla odtud, z La Juanita, a odešla od manžela, protože už to nemohla dál snášet. Byl bez práce, ona se začala angažovat a on šlel, začal ji mlátit. Pak odešel. Druhý den ráno se vrátil, svázal ji a zapálil. Ona zemřela. Nedokázal přenést přes srdce, že se angažuje.

- Proč?

- Protože angažovanost vám změni život.“

„Angažovanost“ vám změni život v tom nejsilnějším slova smyslu. Že se ženy „angažují“ v boji, měni jak jeho formu, tak jeho obsah. V neúprosném třídním boji proti kapitalistické krizi je potlačení obou sfér aktivity podmínkou vítězství. Neboť zrušení tříd není základnou, na níž by bylo možné postavit zrušení genderů. Jednoho lze dosáhnout pouze s druhým a naopak.

Dělnický program nikdy nezamýšlel zrušit gender, a to ani ve formě finální perspektivy následující po slavném přechodném období, kdy mohla být možná jen *rovnost*. A to z toho důvodu, že komunismus popisovaný programem byl jen *společností sdružených výrobců*. Ale výroba nutně znamená také reprodukci, k níž dochází bokem a je jí podřízená a ovládaná. Obsahem této nadvlády vždy bylo přidělování žen na rození dětí a skrze tento obsah ženy existují jako takové.

Obrana existence dvou sfér je obranou existence ekonomiky a politiky – politiky jako skutečné podmínky ekonomiky.² Veřejná sféra je z podstaty mužská a účast žen na této sféře její podstatu nemění. Ve vztahu k této poli-

blok), tak na společenské rovině v rámci západních zemí (uznání jisté legitimacy bojů, umožnění odborům a levicovým stranám, aby zastupovaly zájmy práce). V té době zavládl „fordistický kompromis“.² Spočíval v zavedení rostoucí „životní úrovně“ skrze rostoucí mzdy poskytované výměnou za nesmírný růst produktivity a stále náročnější práci. Hodnota zaměstnané pracovní síly – rozprostřená ve větším počtu dělníků – rostla absolutně, ale celková hodnota všeho, co se vyrábělo, rostla mnohem víc díky růstu produktivity. Prodej veškerého tohoto zboží – základ toho, čemu se tehdy říkalo „spotřební společnost“ – dovoloval nadhodnotě, která ve výrobě vznikala, tomuto zdroji kapitalistického zisku, aby se přeměnila v dodatečný kapitál, který se reinvestoval, aby se výroba kontinuálně rozšiřovala. Jenže toto rozpínání obsahuje svůj vnitřní limit: v jistém bodě už existuje příliš mnoho kapitálu, který je třeba zhodnocovat, v poměru k tomu, co je třeba vyrobit a prodat, aby byl zachován zisk. Fakticky se dynamická rovnováha udržovala déle jak dvě desetky let, až do poloviny 60. let 20. století, kdy se stále více dostavuje pokles, který vedl k tzv. „ropné krizi“ 70. let 20. století.

Několik rychlých poznámek o tomto období. Zprvce, „prosperita“ byla vyhrazena pro západní Evropu, severní Ameriku a Japonsko a dokonce i uvnitř těchto privilegovaných oblastí byly některé části proletariátu z konzumace jejich plodů vyloučeny, včetně intenzivně vykořisťovaných a málo placených imigrantů. Zadruhé, západní prosperita nemohla zamaskovat, že to, čeho se proletariátu dostávalo, odpovídalo jeho charakteru jakožto *ovládaného* pólu v kapitalistickém společenském vztahu. Zvyšování kupní síly doprovázel masivní prodej standardizovaného zboží nízké kvality. Výraz „spotřební společnost“, který se tehdy objevil, je nešťastný, jelikož stejně tak to byla „výrobní společnost“. Výše zmiňovaný obecný růst celkové hodnoty si vynucoval, aby se do oběhu uváděl neustále rostoucí počet zboží. A zatím pokles hodnoty

2) Henry Ford, velký americký průmyslník, mezi první a druhou světovou válkou hájil myšlenku, že je třeba zvýšit mzdy a produktivitu, aby docházelo k souběžnému rozvoji výroby i trhu, který by mohl výrobky vstřebávat.

každého zboží, který umožňovala masová výroba, dovoloval snižovat *relativní* hodnotu pracovní síly (k poskytnutí výrobků nepostradatelných pro dělníkovu přežití bylo zapotřebí méně práce). Každodenní „odcizení“ – v té době mnohokrát analyzované a kritizované téma – nebylo ničím víc než důsledkem imperativů oběhu hodnoty.

Kdysi módní koncept odcizení (*alienace*) v dnešním slovníku vyblednul. Doslovně řečeno, odcizení je způsob, kterým nám náš vlastní svět připadá cizí (*alien* – slovo odvozené z latiny, které pojmenovává radikální cizost; odcizená osoba je tedy někdo, kdo už není sám sebou). Kapitalistické odcizení se nám vyjevuje pod úslovím „výroba pro výrobu“. Zdá se tedy, že materiální výroba nemá žádný jiný cíl než sebe samu. Kapitalismus ale produkuje především společenské vztahy vykořisťování a nadvlády. Jeví-li se jako materiální výroba bez cíle, je tomu tak proto, že vztahy mezi jedinci kapitalismus převádí na vztahy mezi věcmi. Absurdita výroby pro výrobu a této zjevné moci věcí nad lidmi není nic víc než převrácený obraz racionality nadvlády jedné třídy nad druhou – tedy vykořisťování proletariátu třídou kapitalistů. Konečným cílem kapitalismu totiž není zisk nebo „výroba pro výrobu“, ale je jím zachování nadvlády jedné skupiny lidských bytostí nad jinou skupinou lidských bytostí. A aby byla tato nadvláda zajištěna, jsou zisk a „výroba pro výrobu“ uvaleny na všechny jako imperativy.³

Se změnami, k nimž od 80. let 20. století došlo, odcizení zůstalo, ale „prospěrita“ ufrnkla. Krize v roce 1973 totiž ozřejmila úpadek předchozí dynamiky. Kapitalismus už nedokázal poskytovat růst mezd ve stejné míře, aniž by se to dotklo míry zisku. A mezitím už se proletariát nespokojoval s tím, co mu kapitalisté doposud dávali. 60. a 70. léta byla údobím rozvoje dalekosáhlého protestu, který kritizoval práci a pracovní podmínky, ale také nejrůznější další aspekty kapitalistické společnosti. Kompromis byl odmítnut ve svém nejzásadnějším prvku: výměna rostoucí životní úrovně za totální podřízenost proletariátu

3) Dokonce i na samotné kapitalisty, kteří nemají pod kontrolou pravidla, která je staví do kontrolní pozice.

domácí práce, pořád jsem se starala o děti. Dělal jsem všechno, a přesto jsem měla problémy. Rozhodla jsem se, že se budu angažovat. Nejdřív mě politika vlastně ani nezajímala, ale když mi začaly schůze chybět, uvědomila jsem si, že politika je ve mně. Můj manžel mi říkával, ať nechodím, ale já mu vysvětlovala: sama ničeho nedosáhnu, musí nás být spousta.

Graciela se spolu s CCC (Corriente Clasista Combativa) zúčastnila 18denní blokádě v Isidro Casanova. Sama sebe se nahlas ptala:

- Co dobrého mi to přinese, když se mu nepodřídím a nakonec se rozejdeme? Nelitovala bych. Dělal jsem věci, jaké jsem předtím nikdy nezažila. A to všechno díky šicímu stroji a Ženským schůzím.

- Schůzím?

- Otevřou vám mysl. Já se na schůzích změnila.

- Proč?

- Protože se potkáte s ostatními ženami.

Chvíli Gladis Roldan těšilo říkat, že je členkou ženského podvýboru vedoucího výboru obyvatel asentamienta Maria Elena (kus okupované půdy, který se časem stal baštou CCC v La Matanza). Pak se v roce 1989 poprvé zúčastnila Celonárodního setkání žen. Během debaty se jí jedna žena zeptala: 'Proč je to podvýbor? Stejně tak dobře byste mohly být ve vedoucím výboru.' Gladis s nadšeným pohledem vypráví: 'Umíte si představit, s čím jsme se [poté] vrátily!' Diskuse s muži trvala dva měsíce. Nakonec se ženy přesunuly do vedoucího výboru a ženský podvýbor – necht' odpočívá v pokoji – byl rozpuštěn.'

Tyto citace potvrzují, že došlo k praktickému zpochybnění existence soukromé a veřejné sféry, ale musíme vzít v úvahu také případy velmi příkré opozice určitých mužských proletářů.

„Jsou soudružky, které na shromáždění prohlásí: 'Nemohla jsem přijít na 'piquete' (blokádu silnice), protože mě manžel zbil, protože mě zamkl doma.' Proto nám ženská otázka docela pomohla... protože jsme uviděli,

lovanou – omezenou jen na výše z veřejné sféry, která se tak stává jakýmsi přístavkem soukromé sféry. Teprve, když se zdi obklopující tento přístavek prolomí (například ve stávce), pracující ženy vyrážejí do veřejné sféry.

Dalo by se říci, že každý ženský boj je feministický, ale také že každý ženský boj obsahuje opozici žen vůči jejich genderové příslušnosti – a to paradoxně, i když se prosazují jako ženy!

Zde je několik výňatků z jednoho líčení ženských bojů v Argentině:

„Ženy byly první, kdo blokoval silnice, když se jejich druzi ocitli bez práce, ale byly učiněny neviditelnými. Bojovaly za jídlo, zdraví a důstojnost, jako to dělaly každodenně ve svých domovech. Skrze boj, organizovanost a kamarádství začaly ženy zpochybňovat místo, které zastávaly: doma, v organizacích a ve světě.

‘Angažovat se, to je revoluce,’ vyprávěla Viviana (33 let, matka pěti dětí a od svých 16 let žena v domácnosti) z Hnutí nezaměstnaných pracujících (MTD) v Luganu. Popisuje ten proces jako něco, co se neodehrálo během jediného dne, ale spíše jako (radostná) pouť bez možnosti návratu: ‘Předtím jsem musela vstávat ve 4 ráno, poněvadž můj manžel měl zaměstnání; když odešel, musela jsem uklidit dům, než se děti vzbudí, nachystat je, odvést je do školy, vrátit se, dát jim najíst, dělat domácí práce a nepromeškat ani jednu jedinou epizodu telenovely. Pak přišel o práci.’

V roce 2001 si Viviana zašla na schůzi rodičů konanou v prostorách, kam jejich děti chodily na doučování. Líbilo se jí to a tak začala chodit pravidelně. Diskutovali o nezaměstnanosti a nejrůznějších problémech v jejich čtvrti a začali vytvářet plán akce, která by zahrnovala všechny. Vivianin manžel ji každou sobotu nechal jít a vždy jen pronesl tu stejnou větu: ‘Ztrácíš čas.’ To bylo před vznikem MTD.

Poprvé, když se Graciela Cortes angažovala, bylo to jen pár set metrů od jejího domu. Bylo jí 40, když souhlasila, že bude další nezaměstnané ženy učit šít. ‘Ano, doma mi to nadělalo potíže. I přesto, že jsem pořád dělala

ve výrobě a spotřebě. Napadání etablovaných mediací dělnického hnutí, jako třeba odbory nebo oficiální komunistické strany, mělo stejný význam: úloha, kterou dělnické třídy přiděloval „fordistický kompromis“, byla zpochybněna.

Kapitalismus tudíž musel zlikvidovat základní prvky, které jej činily tím, čím v předchozím období byl. Mělo to dva v zásadě totožné důvody: pokles míry zisku a nárůst sociálního boje. A právě k tomuto účelu – na sociálním a politickém pozadí konzervativní a represivní vlny „neoliberalismu“ zosobňované politiky jako Thatcherová nebo Reagan – posloužila krize a restrukturalizace. Ale „neoliberalismus“ nebyl příčinou restrukturalizace: naopak byla to restrukturalizace nezbytná pro pokračování kapitalistického vykořisťování, co doprovázelo toto ideologické dekorum. V některých atypických zemích jako Francie to byli „socialisté“, kdo se musel podřídit kapitalistickému příkazu doby.⁴

Dnes, když restrukturalizace postoupila, se všechny její složky jeví jasně. Cílem bylo snížit celkové náklady na práci a za tímto účelem nalézt mimo západní země levnou pracovní sílu nezatíženou dlouhou historií dělnického hnutí. Prvními vlaštovkami se stalo několik málo „robotářských zemí“ jako Hongkong nebo Taiwan. Rozvoj financí a proměna peněz – které už od roku 1971 nejsou založeny na zlatě – poskytly potřebné mechanismy⁵ pro rozvoj globálně integrovaného kapitalismu: některé oblasti určené k průmyslové výrobě, některé oblasti více orientované na spotřebu a/nebo vospělou výrobu a další opuštěné, protože se nakonec staly přebytečnými, co se týče imperativů oběhu hodnoty. Toto globální členění do zón se rychle rozvíjelo až do bodu, kdy se dnes fraktálně reprodukuje ve všech koutech světa. Zbídačená předměstí

4) V roce 1981 byl ve Francii zvolen prezidentem François Mitterand, liberální a „socialistický“ politik. V roce 1983 se musel vzdát většiny slibů ze své sociálně laděné kampaně a zahájil přísně „neoliberální“ ekonomickou politiku. *Poznámka překladatele do angličtiny.*

5) Oproti tvrzením selského rozumu levičáků finanční kapitalismus vůbec není nějakým parazitickým bujením na výrobním kapitalismu. Naopak je nepostradatelný pro existenci samotného výrobního kapitalismu. Ohromný rozvoj financí od 70. let 20. století spolu s dalšími faktory umožnil globální a okamžitý oběh kapitálu. Je tedy důležitým nástrojem globální integrace cyklů výroby a spotřeby.

(nebo středy měst) v centru jsou obrazem zemí na periférii světových toků: lidský přebytek, pro který z hlediska zisku není uplatnění, a proto musí být obehnán ploty a držen pod dohledem. Celosvětová konkurence uvalila na západní proletariát relativní pokles těch benefitů, které byly výsledkem předchozího historického kompromisu. A jelikož není žádná vyhlídka na zlepšení, tvoří reakci státu na ztracené naděje policie a represivní diskurs.

Sama existence tohoto globálního členění do zón ukazuje, že na nově industrializované země jako Indie nebo Čína nelze narazit na model platný pro počátek průmyslové revoluce v Evropě. Takovéto celkem mechanistické rozumování to vidí tak, že se v těchto zemích akcelerovaně opakují přeměny, které před stoletím nebo dvěma postihly dělnickou třídu v západních zemích. Původně nadměrně vykořisťovaná a zbídačená třída svým bojem za vyšší mzdy dosáhla takové míry blahobytu, která odstartovala slušný cyklus růstu, jenž se udržuje rozvíjením domácího trhu. Taková evoluce by však pro stávající kapitál v rozvíjejících se zemích byla těžko žádoucí (vzhledem k už dosaženým mezím by s sebou bezpochyby nenesla nic menšího než nenapravitelnou ekologickou katastrofu). Nadto se přinejmenším v dnešních podmínkách zdá být přímo nemožná. Rozvoj Západu – kterému, nezapomínejme, napomáhalo plundrování kolonií – nelze identickou formou opakovat v ekonomice, která je od samého počátku globálně integrovaná. Čínský nebo indický domácí trh nemůže ani při velkolepé expanzi vstřebat veškerý růst těchto zemí, které tak zoufale potřebují západní odbytiště a dokonce i západní bohatství, jelikož jejich aktiva jsou denominována v americkém či evropském dluhu. Vyjádřeno na teoretičtější rovině, je to veškerá masa globálně akumulované hodnoty (a nejen akumulovaná hodnota těchto zemí), co musí nalézt odpovídající zisk ve světové výrobě. Limit dosažený v 70. letech 20. století je stále zde. Kapitál, který se musí zhodnotit, je příliš obrovský, než aby se mohla obnovit dynamická rovnováha tří poválečných dekád, *a to platí stejně tak pro nově industrializované země jako pro země západní*. Restrukturalizace kapitalismu, která přišla po krizi 70. let 20. století, v zásadě znamená, že kapitál našel jiný způsob jak se zhodnotit –

V Argentině hnutí nezaměstnaných organizovala nejrůznější aktivity: „výrobní dílny“ (pekařství, kolektivní zahradničení, cihlářství a balení domácích výrobků), jejichž výrobky byly určeny k vlastnímu živobytí výrobců nebo k prodeji druhým lidem. Tyto „dílny“ – nejčastěji pod kolektivní samosprávou – by bylo možné považovat za zárodečné formy paralelní ekonomiky. Tato paralelní ekonomika začala – ve velmi omezené míře – ustavovat společenství bojujících proletářů. V tomto společenství a skrze něj započala transformace vztahů, zejména pak genderových vztahů, protože docházelo ke zpochybnění dělby společenské praxe do dvou oddělených sfér aktivity: jedné soukromé a druhé veřejné.

Ať už v revoluční situaci nebo v každém boji, v němž stojí proti kapitálu, proletářky vždy prakticky dávají všanc existenci soukromé sféry. Když pracující ženy stávkují, nikdy to není jen stávka. Vždycky je to stávka žen – protože tlačí soukromou sféru, s níž jsou nerozlučně spjaty, do srdce veřejné sféry. Takto ženy zpochybňují nejen existenci této soukromé sféry, ale rovněž existenci veřejné sféry, prostřednictvím důvěrného a osobního charakteru bojových vztahů, které si ženy vytvářejí, vztahů, které se vzpírají politickému a společenskému charakteru, který si proti soukromým aktivitám nárokují ty veřejné.

Podíl žen na námezdní práci není jako takový vpádem do veřejné sféry, jelikož existenci této sféry nezpochybňuje. Vždyť námezdní práce žen je organizována ve specifických formách – konkrétní sektory, manažerské hierarchie (skleněný strop) a mzdové hladiny. Tyto snadno identifikovatelné formy (které už analyzovaly feministky i všichni sociologové a ekonomové, kteří za něco stojí) vznikly, aby se zachovala existence soukromé sféry určené k reprodukci pracovní síly, kam ženy přísluší.

Trh s námezdní prací žen dělá z námezdně pracujících žen *jak* obecnou formu restrukturalizované námezdní práce *par excellence* (flexibilní, překerní), *tak* formu, která je sama o sobě absolutně specifická. Přítomnost žen v námezdní práci je tedy přítomností zároveň „odzbrojenou“ a kontro-

a zejména jejich manželky z ní neuvaří reprodukci pracovní síly!

Už v současném momentu krize (kdy je krize teprve na počátku) dochází k „nelegitimnosti požadavků“. To znamená, že požadavky ohledně platů a/nebo pracovních podmínek už nejsou „systémové“. Tedy už nefungují spolu s kapitálem jako systém schopný kombinovat zvyšování míry vykořisťování (míry nadhodnoty) s růstem reálných mezd (systém popisovaný zastánci kapitálu jako „sdílení výsledků produktivity“). V současné chvíli už tyto požadavky nejsou adekvátní. V prohlubující se krizi třídního vztahu – ve chvíli, kdy jsou mezikapitalistické směny zablokovány a státy se chystají vést válku proti proletářům (a proti sobě navzájem), aby je zahnal do smetištních zón a tak umožnily pokračování divokého vykořisťování – v této chvíli jde o přežití. Boj proti kapitálu se tudíž stává bojem za samotné přežití. V mnohem širším měřítku půjde o počátek toho, co už omezeně a přechodně začalo v Argentíně: uchvacování prvků kapitálu.

Boje proti kapitálu – proti krizi i její antiproletářské ofenzivě – jsou už boji, které se týkají reprodukce životů proletářů. Proletáři se zmocní těch prvků kapitálu, které potřebují ke svému přežití, a tyto zábery budou revolučními činy proti kapitálu. Argentinstí proletáři „získali“ firmy opuštěné jejich majiteli a uvedli je do chodu podle dobře známého principu: *Sami vyrábíme, sami prodáváme, sami se platíme*. Jednalo se o samosprávu, ale ta byla možná pouze v kontextu, kde takto získané peníze stále fungovaly jako peníze a daly se směnit za životní prostředky. Avšak v situaci extrémní krize to už možné nebude; bude třeba zmocnit se samotných životních prostředků (k čemuž v Argentíně došlo v případě chlazených skladišť).

Každopádně všeobecná samospráva postrádá smysl. Byla by překonána v průběhu boje, který by samospráva nutně musela vést proti kapitálu, ale také naprostou absencí akumulační dynamiky, která by byla samosprávě vnitřní. Samospráva tak může jediné představovat fázi v procesu vedoucím buď ke komunizujícím opatřením (za účelem pokračování boje proti kapitálu), nebo k latentní či otevřené kontrarevoluční regresi.

skrze snižování nákladů na práci – a za tento bod jsme se ještě nedostali.

Nevyhnutelně taková evoluce měla nesmírně významný dopad na třídní boje v západních zemích. V době předcházející krizi 70. let 20. století a restrukturalizaci měl boj proletariátu dvojitý význam – nepochybně rozporuplný, ale přesto ve finále založený na stejné premise. Na jednu stranu tento boj mohl sledovat bezprostřední cíle jako třeba zlepšování pracovních podmínek, zvyšování mezd a sociální spravedlnost. Na druhou stranu bylo výsledkem a občas i cílem tohoto boje také posilování třídy práce v poměru ke třídě kapitálu a jako tendence dokonce i svržení buržoazie. Tyto dva aspekty byly konfliktní a antagonismy mezi stoupenci „reformy“ a stoupenci „revoluce“ byly permanentní. Ve finále však boj jako takový mohl znamenat obojí. Boj za bezprostřední výhody a boj za budoucí komunismus byly skloubeny okolo myšlenky, že vítězství může přijít jediné skrze posilování dělnické třídy a její bojovnosti. Netřeba říkat, že debat protínajících dělnickou třídu bylo tolik co rozdílů mezi zastánci revoluce nebo reformy, stran, odborů nebo dělnických rad atd. – tedy mezi leninisty, levičáky, anarchisty atd. Všichni ale sdíleli stejnou zkušenost boje, kdy třída proletářů sice nebyla jednotného smýšlení ani nebyla jednotná (což nebyla nikdy), nicméně byla viditelnou společenskou realitou, v níž se všichni dělníci mohli snadno rozpoznat a s níž se mohli identifikovat.

A co dnes? Jestliže debata mezi „reformou“ a „revolucí“ před třiceti lety prostě zmizela, stalo se tak proto, že společenská základna, která jí dávala smysl, prošla demolicí. Forma, která dělnické třídě sto padesát let skýtala subjektivní existenci – tj. dělnické hnutí – se zhroutila. Strany, odbory a levicová sdružení jsou dnes „občanskými“ nebo „demokratickými“ stranami atd. s ideologií vypůjčenou z francouzské revoluce, tedy z doby předcházející dělnickému hnutí. Je však evidentní, že ani proletariát ani kapitalismus nezmizely. Tak co tedy schází?

Na první pohled bychom samozřejmě mohli říci, že se proměnila představa vítězství. Aniž bychom si jakkoli idealizovali minulé období či podceňovali

ústupy, bylo by možné říci, že od počátku kapitalismu dělnická třída vedla boje, které ústily ve skutečné změny v jejím vztahu ke kapitálu: na jedné straně skrze konkrétní výdobytky – regulace pracovního dne, mezd atd. – a na druhé straně skrze samotnou organizaci dělnického hnutí do stran a odborů. Každý boj a každé částečné vítězství mohly nabrat podobu posílení proletariátu, zatímco každá porážka se mohla jevit jako dočasný ústup před další ofenzivou. Ano, je pravda, že toto posilování bylo zároveň *oslabováním*. Částečná vítězství a institucionalizace úlohy odborů byly faktory, které měly tendenci činit komunistickou perspektivu stále vzdálenější. Jak léta mýjela, stávala se tato perspektiva čím dál nedosažitelnější a hypotetickou.⁶ Ale přesto obecným rámcem bojů – nehledě na všechny jejich limity – bylo posilování pracujících proti zaměstnavatelům.

Avšak dnes – a už to trvá téměř třicet let – jsou boje výlučně defenzivní. Každé vítězství jen odkládá ohlášení porážky. Poprvé za dvě stě let tak stávající dynamika ukazuje pouze na oslabování třídy práce. Dnešním emblematickým případem vítězného boje dělníků je Cellatex – radikální boj za odstupné, když se likviduje zaměstnanost. Vítězství v takovém případě znamená *konec všeho, co daný boj umožňovalo* – to, že jsme pracující ze stejné firmy, která se teď zavírá – a už žádný začátek něčeho nového.

A to není všechno. Proměny práce během oněch posledních třiceti let – pod tlakem masivní nezaměstnanosti – proměnily dělníkův vztah k práci a tudíž vztah proletariátu k sobě samému. Zaměstnání je stále méně oním referenčním bodem, kterým bývalo v poválečné době (což také dávalo kritice práce obsah radikální kritiky kapitalistické společnosti jako takové). Lidé už

6) Z toho důvodu někteří libertinové nebo komunisté rad vesele pranýřovali zradu odborových reprezentací. Ale takováto „zrada“ byla v souladu s institucionalizací dělnického hnutí, kterou nutně znamenalo afirmování jeho vlastní moci proletariátem. Odborové reprezentace byly zrádci do té míry, do jaké na sebe souhlasily vzít specifickou úlohu, aby tak posílily svoji vlastní moc; ale tuto úlohu si samy nevytvořily. Spokojit se tedy s odsuzováním této „zrady“ nestačí, protože by to mohlo naznačovat, že jiné – poctivější – reprezentace by si bývaly mohly vést jinak.

Jedinci byli v tomto procesu třídního boje, který vede ke zrušení tříd, *ipso facto* postulováni jako by byli mimo gender, neboť utvářeli pospolitost bezprostředně společenských jedinců.

Tato druhá část textu se snaží toto „*ipso facto*“ vysvětlit. Toto překonání vnímané jako přirozeně zahrnuté „v hnutí“ – jako něco, co se vzhledem k povaze a obsahu hnutí rozumí *samo sebou* – by jako takové mělo být podrobena kritice. Nestačí totiž říci, že komunizace je z definice překonáním genderů, protože je komunizace. Ačkoli v tomto boji nemohou existovat různé „fronty“, žádný klíčový prvek třídní společnosti nebude překonán, aniž by byl napaden sám o sobě.

Analýza genderového panství v kapitalismu ukazuje, že toto panství je bezprostředně totožné s rozdělením všech společenských aktivit do dvou sfér.

„Pohlavní charakter všech kategorií kapitálu značí obecné rozlišení ve společnosti mezi muži a ženami. Společenským obsahem, kterého toto obecné rozdělení nabývá, je syntéza veškerého zpohlavnění kategorií: vznik dělby na veřejné a soukromé. Toto rozdělení je syntézou, protože kapitalistický výrobní způsob je politickou ekonomikou. Jinými slovy, protože kapitalistický výrobní způsob spočívá na prodeji pracovní síly a společenská výroba, která existuje jako taková jen pro trh (hodnotu), odmítá jako 'nespolečenské' ty momenty své vlastní reprodukce, které unikají přímé podřízenosti vůči trhu nebo bezprostřednímu výrobnímu procesu: tedy to soukromé. Soukromé je soukromým veřejného, a to vždy v hierarchickém definujícím vztahu a v podřízenosti vůči veřejnému.“

Théorie Communiste, Response to the American comrades

K revolučnímu procesu produkce komunismu dojde v a především *proti* všeobecné krizi kapitálu. Krize reprodukce vykořisťovatelského vztahu je stejnou měrou neschopností kapitálu ziskově vykořisťovat proletáře a neschopností proletářů nabídnout dostatečně levnou pracovní sílu (dost pod její hodnotou) k zhodnocování kapitálu. Jinými slovy, proletáři nemohou být živi modlitbou

socialistické či dokonce „komunistické“ společnosti je vždy zachováním nezávislosti společenství ve vztahu k jeho členům, kteří jsou společenští jen prostřednictvím společnosti. Komunismus je koncem veškerého zprostředkování mezi jedinci a jejich neustále se měnícími afinitními seskupeními. V revoluci ale pořád existuje kapitál jako zprostředkování, neboť revoluční aktivita je rušením kapitálu! Komunizaci tak zprostředkovává její vlastní předmět, a proto vždy nese možnost, že se její zprostředkování autonomizuje v ustavení revoluce jakožto struktury odlišné od revolučního konání. Tato tendence k institucionalizování revoluce a k vítězství kapitálu bude existovat kontinuálně, ale revoluce s kontrarevolucí nepřestanou stát proti sobě tváří v tvář. Komunizační kroky jsou kroky provazochodce.

červen 2009

Komunizace kontra sféry

„Komunizace kontra socializace“ (první část *Komunizace jako kroku visícího ve vzduchu*) měla dva cíle. Na jednu stranu ukazovala, že zabrání prvků kapitálu by mohla být „komunizace“ – tedy ryzí „znevlastnění“, zrušení veškerých vlastnických vztahů, dokonce i vztahů kolektivního či „proletářského“ vlastnictví. Zmocnění se prvků kapitálu by směřovalo k ustavování *nové pospolitosti jedinců* – kteří by si ve své jedinečnosti mezi sebou vytvářeli nezprostředkované vztahy – v průběhu jejich boje proti kapitálu a toto ustavování by bylo samotným obsahem tohoto boje. Na druhou stranu je ale tento proces „komunizace“ (tedy produkce komunismu) složitě spojen s jiným možným obsahem těchto záborů – tedy s přivlastňováním, socializacemi, jejichž cílem je ustavení *nové ekonomiky*, která by byla samosprávná, sociální, lidová a kontrarevoluční. Každá z těchto dvou možností je pro tu druhou *jejím vlastním opakem*. Nacházejí se v konfliktním vztahu, v němž každá ve své vlastní praxi rozpoznává tu druhou jako nutnou, jako svůj vlastní moment.

nesetrvávají celoživotně na jednom pracovním místě. Žádnou rozjetou kariéru nelze považovat za jistou. Od dělníka se očekává, že se bude „vyvíjet“, absolvovat školení, měnit místo výkonu práce a zaměstnání. Prekérnost se stává pravidlem. Nezaměstnanost už není negací práce, ale jen jedním z jejích momentů: pasáží, kterou všichni pracující budou muset ve svém životě opakovaně projít. Pro mnohé se práce stala částečným a dočasným doplňkem nezaměstnanosti. Uvnitř firem se množí různá postavení a podmínky pracujících. Outsourcing úkonů, subkontrakty a využívání pracovních agentur fragmentují a rozdělují dělníky do mnoha kategorií. Výsledkem je, že se stává obtížným vést boj, jelikož sama jednota těch, kdo by měli společně bojovat, je od začátku problematická – na rozdíl od toho, co platilo v době před 70. lety 20. století, kdy byla tato jednota více či méně dána (nezávisle na dělících, která se později nevyhnutelně objeví). *Jednota těch, kdo jsou v boji, je dnes konstruována bojem samotným jako nezbytný prostředek pro dosažení jeho cílů*. Tato jednota není nikdy dána předem a i když je jí dočasně dosaženo, vždy je vystavena pravděpodobnému dělení, které existovalo už v předchozím období.

Boj se tudíž stává obtížnějším, ale je tu i jiný, ještě důležitější rozdíl: boj nebude produkovat stejné výsledky. Právě proto, že jednota není dána před bojem samotným, není zahrnuta ani v jeho oficiálních cílech. Určitá představa zlepšení postavení dělníků, či obecněji postavení proletáře, už netvoří součást horizontu boje. Neboli vstupuje pouze do obzoru defenzivních bojů, jejichž debakl je znám už předem (jako v případě bojů ohledně důchodů). Co se vítězných bojů týče, ty jsou vítězné jen natolik, nakolik sledují nějaký bezprostřední a částečný cíl, dalo by se říci individuální cíl. V kapitalismu už totiž nemůžeme dosáhnout žádného kolektivního zlepšení naší situace, nýbrž jen individuálního, které nemůže nabrat formu obrany životních podmínek dělníků jako takových, a proto může být jenom přechodné. Navíc konec boje, ať už skončí vítězstvím nebo porážkou, značí konec jednoty konstruované v průběhu boje a tak i nemožnost pokračovat v něm nebo ho obnovit. Oproti tomu minulá

doba dávala vzniknout pocitu pokroku, jenž se zdál umožňovat „kapitalizaci“ bojů, tedy postupné vršení vítězných výsledků uplynulých bojů. Pravděpodobně se jednalo o iluzi, ale i tak sehrála svoji úlohu v tom, co si lidé o svých bojích a jejich možných důsledcích mohli myslet.⁷

V jistém smyslu můžeme říci, že dnes každý třídní boj naráží na svůj limit v té skutečnosti, že konání třídy už ve vztahu třídy ke kapitálu nenalézá, co se v minulosti zdálo tvořit jeho odůvodnění a jeho sílu – skutečnost, že třída kolektivně ztělesňuje práci. Tento vztah k našemu vlastnímu proletářskému bytí – vztah konec konců vnější naší vlastní práci – ovlivňuje způsob, kterým můžeme bojovat a dosáhnout bojem vítězství. Cokoli, co si vybojujeme, je *ztrátou vzhledem k samotným podmínkám boje*. A cokoli prohrajeme, je rovněž ztrátou. Tato faktická situace se zdá být neotřesitelnou. Bylo by chybou věřit, že účinné proletářské akce docílíme tehdy, ustaví-li se před bojem jednota proletariátu jakožto nezbytný předpoklad této efektivity. Jednota existuje pouze provizorně a jenom v průběhu boje a pouze mezi těmi, kdo bojují, aniž by se potřebovali odvolávat na společnou příslušnost k nějaké společenské třídě. „Třídní uvědomění“ není nic definitivního, co lze obnovit politickou propagandou, jelikož nikdy neexistovalo jinak než v poměru ke specifické konfiguraci kapitalistického společenského vztahu. Tento vztah se změnil a stejně tak i uvědomění. Musíme si to přiznat.

Musíme si to přiznat tím spíš, že nás tato nová konfigurace nutí revidovat naše představy o komunismu a revoluci a kriticky uchopit, čím byly během předchozího období. Vždyť když vztah proletariátu ke kapitálu potvrzoval identitu proletáře, byla hojně prosazovanou koncepcí radikální změny – široce

7) Třídní boje v nově industrializovaných zemích jako Čína, Indie, Bangladéš nebo Kambodža mohou být jiné, protože boje, k nimž tam dochází, kupříkladu mzdové boje, mohou přinést vítězství s dalekosáhlými dopady. Avšak v kapitalismu, který je globálně integrovaný, není tento dopad nikdy dost velký, aby skutečně proměnil charakteristiky kapitalistického společenského vztahu. Tyto boje tedy nejsou opakováním bojů, k nimž docházelo v Evropě na počátcích kapitalismu, a to minimálně proto, že už nemohou sdílet revoluční perspektivu z let 1840 až 1970.

práce přibližuje společenský stav, jehož budoucností bude společenský stát, tedy kontrarevoluční forma. Revoluční hnutí se tak ustavičně musí stavět proti tomu, co postulovalo. Proces autotransformace v bezprostředně společenské jedince tudíž může v boji proti kapitálu a tak i třídě kapitalistů být rovněž bojem proti proletářům bránícím své postavení proletářů. Bojem komunizace proti socializaci.

Kontrarevoluce se konstruuje na limitech revoluce

A právě to se tento text snažil ukázat poněkud „konkrétněji“. V době, kdy došlo k revolučním pokusům v letech 1917 a 1937, nesla obecná struktura rozporu proletariát-kapitál afirmaci třídy práce a tak i budování socialismu. Dnes tento rozpor nese zpochybnění třídní příslušnosti a obecná struktura tak postuluje komunizaci. Tato struktura neznamená, že limity už neexistují, i když pohyb směřuje k jejich překonání. Limit je konsubstanciální s každým revolučním opatřením a překonán je teprve dalším opatřením. Limitem komunizačního hnutí je jeho třídní charakter. Toto hnutí je překonáváním jeho vlastního limitovaného charakteru, neboť je rušením tříd a tudíž i proletariátu. Proletář je jedincem přínáležejícím k objektivitě a jeho objektivita pro něj vyvstává v kapitálu. A tak je redukován na čistou subjektivitu, je svobodným subjektem, nositelem pracovní síly, která se může stát činnou prací jedině poté, co je prodána a uplatněna jejím kapitalistickým vlastníkem. Od všeho uvolněný subjekt je připoután k objektivitě o sobě, k fixnímu kapitálu, jenž si přivtěluje jeho pracovní sílu, podrobuje si ji a začleňuje ji do pracovního procesu. Zrušení kapitálu je tak zrušením objektivitě o sobě skrze uchvácení materiálních prostředků a zrušením proletářského subjektu skrze produkci bezprostředně společenského jedince. A tomu říkáme souběžná desubjektivizace a deobjektivizace vyprodukovaná uchvácením společenské totality, konání, které ničí jedince jako oddělené entity. Ničí svébytnou totalitu v podobě nezávislé společnosti s jejím rozdělením do tříd a jejím zastoupením panující třídou. Zrušení tříd je tak zrušením společnosti. Vytváření

zastupování této jednoty. Nicméně tento boj nepřekonal obecný limit toho, čím tehdy byl: radikální demokraticismus, politická konsolidace limitů boje v podobě třídy skrze návrhy na řešení „problémů kapitálu“, například „obrana veřejných služeb“. Přesto šlo skutečně o intersubjektivitu, neboť byla záležitostí (stále ještě proletářských) subjektů spojených dohromady tváří v tvář jejich objektu – kapitálu. Intersubjektivitou byly v zásadě i nepokoje v Řecku roku 2008. Střetem s demokracií se intersubjektivita řeckých rebelů střetla – skrze absenci požadavků a mimo mantinely radikálního demokraticismu – s třídní příslušností jakožto s vnějším omezením. V hnutí rušícím kapitál se tato deobjektivizuje, vztah subjekt-objekt se ruší spolu se vztahem kapitál-proletariát (nezapomínejme však, že toto rušení je obsahem revolučního *procesu*, komunizace, a dokud není dovršeno, bude vztah subjekt-objekt pořád existovat, i když se tento subjekt nalézá v procesu rušení sebe sama jako takového, a k tomuto zrušení se dospívá v *tomto vztahu*, tedy proletáři ruší kapitál, který je činí proletáři, ryzími subjekty střetajícími se s objektem – kapitalistickou společností jako celkem). Revoluční proces deobjektivizace kapitálu je tedy rovněž procesem destrukce oddělené subjektivity proletariátu. A právě tento proces označujeme za autotransformaci proletariátu v bezprostředně společenského jedinice. Těto transformace není nikdy dosaženo, dokud není završena; v tomto smyslu jsou to proletáři, kdo až do konce dělá revoluci, protože až do konce ruší kapitál, který je činí proletáři.

Komunizace a socializace netvoří rozpor

Rozporem zůstává rozpor mezi kapitálem a proletariátem. Nestává se z něj niterný rozpor uvnitř proletariátu. I když tu je budoucí totální opozice mezi oběma perspektivami, navzájem se proplétají a obě implikuje rozpor kapitál-proletariát. Z boje proletariátu proti kapitálu se vyvlastněním kapitálu stává zrušení tříd. Ale když ho třída kapitalistů přeruší (právě sem se situuje existence výdobytků, jak jsme již viděli), samo toto expropriační konání – v opozici ke kapitálu – oživuje afirmaci práce. Tato provizorní a automatická afirmace

sdílenou reformisty i revolucionáři, anarchisty i marxisty – koncepce vítězství proletariátu nad buržoazií, které přijde po mobilizaci sil třídy práce za použití nejrůznějších metod (odborová činnost a organizace, dobytí moci ve volbách, činnost předvojové strany, sebeorganizace proletariátu atd.). Zopakujme si ještě jednou, že tato vize nabízela perspektivu jak reformy, tak revoluce a dovozovala jim jejich rozepři – i přes vzájemnou konfrontaci – stavět na společném podkladě. Proto také revoluční a tradiční reformistická perspektiva společně zmizely z terénu oficiální politiky. Ti, kdo dnes mluví o reformě – od pravice až po krajní levice politického spektra – hovoří jen o reformě řízení kapitalismu a nikoli o reformě vedoucí k rozchodu s kapitalismem. Odkaz na ni zůstal v programu socialistických stran do 70. let 20. století – pravda, v nepochybně ideologické formě, ale takové, jejíž existence byla nicméně vypovídající. Od té doby byla tato perspektiva jednoduše zapomenuta.

V současnosti můžeme pochopit, že reformistická stejně jako revoluční perspektiva byly ve slepé uličce, protože komunistické revoluci rozuměli jakožto vítězství jedné třídy nad druhou a ne jako souběžnému zániku tříd. Z toho plynula tradiční představa přechodného období, během něž se proletariát, jakmile zvítězí, na neurčitou dobu chápe řízení společnosti. V historii to prakticky vyústilo v ustavení státního kapitalismu sovětského stylu, kde buržoazii nahradila třída byrokratů spojená s komunistickou stranou, a dělnická třída zůstala ve skutečnosti vykořisťovaná a nucená poskytovat požadovaný přebytek hodnoty. Je však třeba si povšimnout, že tato idea přechodného období byla rozšířenější a neomezovala se tedy jen na tu jednu – přísně marxistickou – představu „diktatury proletariátu“. Tato linie uvažování nebyla v nejrůznějších podobách cizí ani reformistům (kteří spoléhali na dobytí moci skrze volební urnu) a dokonce ani anarchosyndikalistům (kteří si představovali dobytí moci skrze odborové struktury). I pro ně šlo o triumf proletariátu – buď demokraticky skrze státní orgány, jak to viděli reformisté, nebo skrze boj a jejich vlastní (odborové) organizace, jak to viděli

anarchosyndikalisté – který mu měl dát čas, aby prostřednictvím svého panství změnil společnost. A byli to disidenti jak z anarchistického, tak z marxistického tábora, kdo postupně vypracoval teorii bezprostřednosti revoluce a komunismu. Na základě jejich tehdejšího teoretického bádání a při zpětném pohledu na nedávnou transformaci kapitalismu jsme dnes v pozici, kdy můžeme pochopit, že komunismus může být pouze souběžným zánikem společenských tříd a nikoli triumfem – byť přechodným – jedné nad druhou.

Současná doba nám skýtá novou koncepci revoluce a komunismu, která má původ v oněch kritických prouděch disidentů dřívějšího dělnického hnutí a kterou evoluce kapitalismu odhaluje jako adekvátní dnešním proletářským bojům. Každodenní zkušenost proletářů klade třídní příslušnost jako vnější omezení a tak má boj na *obranu* našeho postavení tendenci proplétat se s bojem *proti* našemu postavení. Stále častěji můžeme v bojích rozlišit praktiky a obsahy, kterým lze takto porozumět. Nejedná se nutně o radikální nebo velkolepá prohlášení. Stejně tak jsou to praktiky úniku; boje, kde jsou odbory kritizovány a vypískány, aniž by došlo k jakémukoli pokusu o jejich nahrazení něčím jiným, protože víme, že není čím je nahradit; mzdové požadavky proměňující se v ničení výrobních prostředků (Alžírsko, Bangladéš); boje, kde nepožadujeme zachování pracovních míst, ale spíše odstupné (Cellatex a všechna jeho pokračování); boje, kde nic nežádáme, ale prostě se bouříme proti všemu, co tvoří podmínky naší existence („nepokoje“ na francouzských *banlieues* v roce 2005); atd.

Kousek po kousku se v těchto bojích objevuje zpochybňování – *prostřednictvím boje* – úlohy, kterou nám přiděluje kapitál. Nezaměstnaní z nějakého uskupení, dělníci z nějaké továrny, obyvatelé nějaké čtvrti se mohou organizovat jako nezaměstnaní, dělníci nebo obyvatelé, ale aby mohl boj pokračovat, musí tyto identity velice rychle překonat. Co mají společného, co lze popsat jako jednotu, plyne ze samotného boje a ne z naší identity uvnitř kapitalismu. V Argentíně, v Řecku, na Guadalupe, všude je obrana nějakého konkrétního postavení vnímána jako naprosto nedostačující, protože žádné konkrétní

částí toho, co toto hnutí ruší. Ustavování komunismu se nemůže vyhnout násilným střetům s kontrarevolucí, ale tyto „vojenské“ aspekty se neobracejí v ustavení fronty. Vznikne-li taková fronta, revoluce prohraje – minimálně tam, kde bude fronta ležet a až do jejího odstranění. Revoluce bude jak geografická, tak bez fronty, počáteční body komunizace budou vždy lokální a okamžitě a velice rychle se budou šířit, jako když začíná požár. I tehdy, když budou uhašeny, budou tyto ohně doutnat pod popelem samosprávy a občanských společenstev. Komunismus povstane z nesmírných pranic. Proces komunizace skutečně bude přechodným obdobím, ale rozhodně ne klidným obdobím budování socialismu a/nebo demokracie mezi chaotickým revolučním obdobím a komunismem. Samo bude chaosem mezi kapitálem a komunismem. Je jasné, že na takovém očekávání, byť je logické, není nic vzrušujícího! Nejde ani o „barbarství“, což je stejně nesmyslný termín, ani o královskou cestu k rozezpívaným zítřkům!¹ Jedná se o perspektivu, která je ukotvena v současné situaci kapitálu a bojů, v současném boji mezi proletariátem a kapitálem restrukturalizovaným v krizi. Je to perspektiva, která postuluje překonání těchto bojů – nikoli přímočaré, ale v prohlubování dnešní krize kapitálu.

Vzájemné proplétání revoluce s kontrarevolucí zahrnuje všechny organizace, kterým dává pohyb třídního boje vzniknout. Organizace, kolektiv nebo kterákoli jiná forma mohou být organizovaným bojem nebo mít sklon tento boj zastupovat a vyvinout z něj – v situaci rozpadu státu – nějakou parastátní formu. Nejde tu o protiklad mezi organizací a spontaneitou (vše je vždycky spontánní i organizované), ale o protiklad mezi vyvlastňováním a přivlastňováním, komunikací a socializací; a ta druhá si vynucuje existenci společnosti, neboli aby společnost byla něco jiného než „lidé“, než „lid“, o kterém budeme nyní hovořit. V boji, který se odehrál roku 2003 ve Francii, jsme mohli vidět proletáře, jak si mezi sebou utvářejí cosi, co by šlo nazvat intersubjektivitou, za kterou nevděčili odborům, a to jim dovoľovalo organizovat čistě scénické

1) Rozezpívané zítřky jsou fráze používaná Komunistickou stranou Francie a jejím dvorním básníkem Louisem Aragonem k popsání jejich očekávání od budoucnosti.

představu produktu, a proto může dávat plnými hrstmi. Proletariát konající jako třída se ve svých záborech jako třída rozkládá, protože v těchto záborech překonává svoji „autonomii“.

Demokracie a solidární ekonomiky budou dvě velké ideologické konstrukce, které bude třeba porazit.

Demokracie a solidární ekonomiky se v závislosti na času a místě budou kombinovat s jinými systémy. Především se budou mísit s ideologií společenstev, která mohou být velmi pestrá: národní, rasová, náboženská. Nebezpečnější pravděpodobně bude živelné a nevyhnutelné ustavování místních společenstev. Taková společenství se mohou množit v nekonečně mnoha variantách a jejich ideologie mohou být všech politických barev: konzervativní, reakční, demokratické a samozřejmě především revoluční. Proplétání se revoluce s kontrarevolucí je pravidlem. Neboť neexistuje žádná situace, z níž by – nazíráno jednostranně – nebylo pro kapitál úniku. To konání proletariátu zabrání kapitálu ve vytvoření lepšího způsobu zhodnocování, pro nějž může vždy nalézt podmínky v každé krizi a v každém střetu s proletariátem, a to z těchto tří hledisek:

- diverzifikace a segmentace proletariátu;
- rozklad a absorpce četných vrstev vykořisťovaných mimo přímé přivtělování jejich práce ke kapitálu;
- konflikty mezi kapitalisty verbujícími do nich proletariát, pro nějž tyto konflikty mají integrační a reprodukční funkci.

To vše dává kontrarevoluci sílu a obsah. Sílu a obsah v přímém vztahu k bezprostředním, empirickým nutnostem komunizace (její dynamické rozpory nebo rozpory její dynamiky).

Není žádný ideologický boj – praktický boj je teoretický.

Nelze si představovat boj proti ideologii odlišný od samotné komunizace. S ideologiemi se pereme právě skrze komunizaci, protože ideologie jsou sou-

postavení se už nemůže ztotožňovat s obecným postavením. Ani skutečnost „prekérnosti“ nemůže tvořit ústřední prvek boje, takový, v němž by se každý dokázal rozpoznat. Není totiž žádný „status“ prekérních dělníků, který by bylo možné rozpoznávat nebo bránit, protože být prekérním dělníkem – ať už nedobrovolně nebo z vlastního rozhodnutí či kombinací obojího – není společenskou kategorií, nýbrž jednou z reálií, které přispívají k produkci třídní příslušnosti jako vnějšího omezení.

Je-li dnes komunistická revoluce možná, může se zrodit jedině v tomto konkrétním kontextu, v němž na jednu stranu to, že jsme proletáři, zakoušíme jako cosi nám vnějšího, zatímco na druhou stranu si existence kapitalismu vyžaduje, abychom museli prodávat svoji pracovní sílu, a tak ať je forma tohoto prodeje jakákoli, nemůžeme být ničím jiným než proletáři. Takováto situace snadno vede k falešné představě, že komunismus můžeme vytvořit někde jinde, nějakým víceméně alternativním způsobem života. Není tedy náhodou, že menšina, která se v západních zemích začíná stávat významnou, dychtivě upadá do této pasti a představuje si, že se touto metodou staví proti kapitalismu a pere se s ním. Avšak kapitalistický společenský vztah je totalizující dynamikou našeho světa a nic mu nemůže uniknout tak snadno, jak si to oni lidé představují.

Překonání všech stávajících podmínek může vyjít jedině z fáze intenzivního a povstaleckého boje, během níž se v jednom a tomtéž procesu budou konkretizovat formy boje i formy budoucího života, protože ty nejsou nic jiného než ony formy boje. Tuto fázi a pro ni specifickou aktivitu navrhneme označovat názvem komunizace.

Komunizace tedy ještě neexistuje, ale celá současná – výše zmiňovaná – fáze bojů nám dovoluje o komunizaci mluvit v současnosti. V Argentině byly během bojů, které následovaly po nepokojích v roce 2001, otřeseny určující faktory proletariátu jakožto třídy této společnosti: vlastnictví, směna, dělba práce, vztahy mezi muži a ženami... Krize se tehdy omezovala jen na tuto zemi, takže boj nikdy nepřekročil její hranice. Jenže komunizace může existovat pouze

v dynamice nekonečného rozšiřování. Pokud se zastaví, pohasne – alespoň krátkodobě. Avšak vyhlídky kapitalismu od finanční krize v roce 2008 – vyhlídky, které jsou pro něj na *globální rovině* velmi pochmurné – nám dovolují domnívat se, že příště se peněžní kolaps neomezí jen na Argentinu. Nechceme říci, že výchozím bodem nutně bude krize peněz, ale spíše uvažujeme nad tím, že za současného stavu věcí jsou možné nejrůznější výchozí body a že hrozící těžká monetární krize je nepochybně jedním z nich.

Podle našeho mínění komunizace bude momentem, kdy boj umožní – jako prostředek svého pokračování – bezprostřední produkci komunismu. Komunismem máme na mysli kolektivní uspořádání, které se zbavilo všech zprostředkování, která v současnosti slouží společnosti tím, že vzájemně spojují jednotlivce: peníze, stát, hodnota, třídy atd. Jedinou funkcí těchto zprostředkování je umožňovat vykořisťování. Jsou tedy uvalena na všechny, ale prospěch z nich má jen hrstka. Komunismus tak bude momentem, kdy se jednotlivci vzájemně propojí přímo – bez toho, aby jejich vzájemné vztahy překrývaly kategorie, kterým se všichni musí podřizovat.

Rozumí se samo sebou, že tento jedinec nebude tím jedincem, jakého známe, jedincem společnosti kapitálu, nýbrž odlišným jedincem produkovaným životem nabírajícím odlišné podoby. Aby bylo jasno, měli bychom si připomenout, že lidský jedinec není nedotknutelnou realitou odvozující se z „lidské přirozenosti“, ale společenským produktem a že každá doba v dějinách produkovala svůj vlastní typ jedince. Jedinec kapitálu je jako takový určen podílem ze společenského bohatství, kterého se mu dostává. Tato determinace je podřízena vztahu mezi dvěma velkými třídami kapitalistického výrobního způsobu: proletariátem a třídou kapitalistů. Oproti až příliš častému přesvědčení, že třídy jsou seskupeními předem existujících jedinců, je tedy prvotní vztah mezi těmito třídami a jedinec je produkován až jako jeho důsledek. Zrušení tříd tedy bude zrušením určení, která dělají kapitalistické individuum tím, čím je, tj. jedincem, který individuálně a egoisticky požívá podíl ze společně vyráběného společenského bohatství. Přirozeně, že tohle není jediný rozdíl mezi kapitalismem

mických mechanismů, nezničení veškeré ekonomické logiky, aby se později mohla vybudovat ekonomika nová. Přežití ekonomiky je přežitím směny ve všech jejích podobách, ať už používá peníze, jakýkoli druh poukázek nebo prostě barter, který lze okrášlit pojmenováním *vzájemná pomoc!* Osou, kolem které se bude budovat revoluční pospolitost, je naprostá absence jakékoli podoby účetnictví, neboť jediné absence směnné hodnoty umožní připojení všech ne přímo proletářských společenských vrstev, které se budou rozkládat v hyperkrizi. Pouze zničení směnné hodnoty integruje/zruší všechny ne přímo proletářské jedince, všechny ty „bez rezerv“ (včetně těch, koho do tohoto postavení srazí revoluční aktivita), nezaměstnané, zruinované rolníky z „třetího světa“, masy z neformální ekonomiky. Tyto masy se musí rozložit stejně, jako střední vrstvy, jako rolníci, aby došlo k rozbití osobních vztahů závislosti mezi „šéfy“ a „zaměstnanci“, ale také k rozbití situace „drobných nezávislých výrobců“ v rámci neformální ekonomiky, přijetím konkrétních komunistických opatření, která všechny tyto vrstvy nutí, aby se přidaly k proletariátu, tedy, aby uskutečnily svoji „proletarizaci“...

Proletáři, kteří budou komunizovat společnost, nebudou potřebovat „jednotné fronty“. Nebudou hledat společný program pro oběti kapitálu. Budou-li se angažovat v jednotných frontách, zahynou; zůstanou-li osamoceni, zahynou rovněž. Jakožto jediná třída, která není s to zvítězit, zůstane-li tím, čím je, musí konfrontovat všechny ostatní společenské třídy. Komunizační opatření jsou rušením proletariátu, protože krom jeho sjednocování v jeho rušení, rozkládají základ existence mnoha mezilehlých vrstev (které jsou tudíž vstřebávány do procesu komunizace) a miliónů (ne-li miliard) jedinců, kteří jsou vykořisťováni skrze produkt své práce a ne skrze prodej své pracovní síly. Na regionální i na globální úrovni bude komunizace jednat způsobem, který by bylo možno nazvat „humanitárním“, i když v současnosti tento termín nelze ani vyslovit, protože komunizace se postará o všechnu bídu světa. Lidská aktivita jako neustálá změna je jediným předpokladem svého kolektivního – tedy individuálního – provozování, protože jako předpoklad sebe sama nemá žádnou

se kapitalistická společnost bude udržovat na totálně dvojznačných základech lidové moci a samosprávy. Za formálního přivtělování byl veškerý produkt práce po dlouhou dobu předmětem požadavku dělníků; nyní chytí druhý dech a bude tvořit ideální obsah reprodukce kapitalistických vztahů a bázi „tuhého“ odporu proti komunizaci. Tyto frakce mohou bojovat proti sobě navzájem nebo se spojit, a to v závislosti na situaci a tedy na vývoji komunizačního hnutí. Postup třídy kapitalistů by mohl být stejně tak vojenský, jako by mohl spočívat v sociálních protiopatřeních a konstruování konfliktů založených na možnostech kapitalistického výrobního způsobu. Sama revoluce tyto možnosti tlačí k nepředvídatelnému vývoji, od vzkříšení otroctví až po samosprávu. Především se však tato reprodukce kapitalistických vztahů bude rozvíjet co nejbližší revoluci, přičemž se bude reprodukovat ve všech momentech, kdy komunizace ze své podstaty začne tuhnout v prostou organizaci přežití proletářů, tedy v socializaci. Je stejně tak pravděpodobné, že třída kapitalistů bude svůj kontrarevoluční postup centralizovat ve státu, jako že konfrontaci decentralizuje svojí regionalizací, rozdělí třídy na společenské kategorie, dokonce je etnicizuje, protože krizová situace je rovněž konfliktem mezi kapitalisty. Jestliže se v konfliktu mezi kapitalisty podaří jedné z kapitalistických stran reprezentovat – napříč obecným znehodnocováním za krize – globální řešení pro všechny kapitály, bude představovat takové řešení i pro poražené.

Revoluce nezvítězí přímočaře

Některé složky proletariátu budou rozdraceny, jiné situace přiměje, aby se „obrátily zády“ a sešikovaly se kolem konzervativních strategií přežití. Jiná povstání navážou tam, kde ony skončily. Někteří z těch, kdo se obrátili zády nebo uvázli na mrtvém bodě, se znovu pustí do přímých expropriací a do organizování boje těmi, kdo bojují, a výlučně pro boj, bez zastupitelství, bez číkoli kontroly ve jménu čehokoli, a tudíž znovu začnou ustavovat komunismus, který není cílem boje, ale jeho obsahem. Kontrarevolučních ideologií bude bezpočet, počínaje třeba ideologií přežití ekonomiky: zachování ekono-

a komunismem: bohatství vytvářené za komunismu bude kvalitativně odlišné od čehokoli, co je schopen vytvořit kapitalismus. Komunismus totiž není výrobním způsobem, protože společenské vztahy v něm nejsou určovány formou procesu výroby životních potřeb, ale naopak jsou to komunistické společenské vztahy, co určuje způsob, kterým se tyto potřeby vyrábí.

Nevíme, nemůžeme vědět, a proto se ani nesnažíme konkrétně popisovat, jaký bude komunismus. Jaký bude, víme jenom negativně, skrze zrušení kapitalistických společenských forem. Komunismus je světem bez peněz, bez hodnoty, bez státu, bez společenských tříd, bez nadvlády a bez hierarchie – což vyžaduje překonání starých forem nadvlády integrovaných do samotného fungování kapitalismu – jako třeba patriarchát – a také společné překonání jak mužského, tak ženského postavení. Rovněž je zřejmé, že stejně tak nemožná je v komunismu, jenž je od samého počátku globální, jakákoli forma komunitního, etnického, rasového nebo jiného dělení.

Nemůžeme-li předvídat a rozhodnout, jaké budou konkrétní formy komunismu, důvodem je, že společenské vztahy nevycházejí hotové z nějakého jedinečného – jakkoli brilantního – mozku, ale mohou být jediné výsledkem masivní a všeobecné společenské praxe. Je to tato praxe, čemu říkáme komunizace. Komunizace není cílem, není projektem. Není nic jiného než cesta. Ale v komunismu je cílem cesta a prostředky určují cíl. Revoluce je právě tím momentem, kdy vystupujeme z kategorií kapitalistického výrobního způsobu. Tento odchod je předznamenán už v současných bojích, ale skutečně v nich neexistuje, neboť odchodem je jen masivní odchod, který ničí vše, co mu stojí v cestě.

Můžeme si být jistí, že komunizace bude chaotická. Třídní společnost nezemře, aniž by se mnoha způsoby bránila. Dějiny ukazují, že barbarství státu, který se snaží bránit si svoji moc, nezná mezí – ty nejohavnější a nejnelidštější činy od úsvitu lidstva spáchaly státy. Jenom v tomto boji na život a na smrt a v jeho imperativech nalezneme bezmezná vynalézavost, uvolněná účastí všech na procesu jejich osvobození, zdroje pro boj s kapitalismem a pro vytváření

komunismu jedním a tímtež pohybem. Revoluční praktiky rušení hodnoty, peněz, směny a veškerých zbožných vztahů ve válce proti kapitálu jsou rozhodujícími zbraněmi sloužícími k integraci – skrze komunizační opatření – velké části vyloučených, středních tříd a rolnických mas: stručně řečeno, k bojovému utváření jednoty, která už neexistuje v proletariátu.

Rovněž je evidentní, že tah na branku představovaný vytvářením komunismu se ztratí, bude-li přerušen. Jakákoli podoba kapitalizace „výdobytků revoluce“, jakákoli podoba socialismu, jakákoli forma „přechodu“ vnímaného jako mezifáze předcházející komunismu, jako „pauza“, bude kontrarevolucí produkovanou nikoli nepřáteli revoluce, ale revolucí samotnou. Umírající kapitalismus se bude snažit o tuto kontrarevoluci opřít. Co se překonání patriarchy týče, to bude velkým rozruchem rozdělujícím tábor samotných revolucionářů, protože sledovaným cílem zcela jistě nebude „rovnoprávnost“ mužů a žen, ale radikální zrušení společenských rozdílností založených na pohlaví. Ze všech těchto důvodů se komunizace bude jevit jako „revoluce v revoluci“.

Odpovídající organizační formu této revoluce vytvoří jen a pouze mnohočetná komunizační opatření, přijímaná kdekoli a jakýmikoli lidmi, která – pokud budou adekvátní reakcí na danou situaci – ze své podstaty zevšeobecní, aniž by kdokoli věděl, kdo je vymyslel a kdo je předával dál. Komunizace nebude demokratická, protože demokracie – včetně té „přímého“ typu – je formou korespondující jen s jedním typem vztahu mezi tím, co je individuální, a co je kolektivní: přesně toho typu, který kapitál dovedl do krajnosti a který komunismus odvrhne. Komunizační opatření nebude přijímat žádný orgán, žádná forma zastupování kohokoli ani žádná zprostředkující struktura. Přijímat je budou všichni ti, kdo se v pravou chvíli zhostí iniciativy a budou hledat takové řešení nějakého problému boje, jaké bude v jejich očích adekvátní. A problémy boje jsou rovněž problémy života: jak se nasytit, kde bydlet, jak se dělit se všemi ostatními, jak bojovat proti kapitálu atd. Existují debaty, existují neshody, existuje vnitřní střet – komunizace je totiž také revolucí

svázáno s ustavením konečné formy socialismu, přestože se hnutí, které ji neslo, dělnické hnutí, definitivně vytratilo.

Boj o to, aby byly „přivedeny k rozumu“ ty části proletariátu, které budou nejaktivnější při vyvlastňování kapitálu, bude ještě násilnější, když se bude prezentovat jako obrana demokratické revoluce a odmítnutí dovolit menšině, aby zničila výdobytky většiny.

Obrana výdobytků je možností kontrarevoluční fáze

Komunizace nikdy nebude mít žádné výdobytky. Všechny expropriace, které ustavují bezprostřední pospolitost, budou znovu zpochybněny jako čistočisté expropriace, barbarské zábory. Budou prohlášeny za socializace, jakmile hnutí ochabne a bude zřízena parastátní instance na obranu toho, co se v *danou chvíli* bude jevit jako výdobytky a jako prvky formování možné nové ekonomiky. Třída se rozpoznává jako rozdělená a rozmanitá, aby se zrušila. Zrušení proletariátu jako rozklad ostatních tříd nutně znamená, že proletariát tyto ostatní třídy vnitřně potřebuje, aby je při jejich rozkládání mohl absorbovat, a zároveň, že je s nimi v rozporu. Komunizace neustále žije v podmínkách své vlastní sklerotizace. Vše se bude dít na geografické rovině, na horizontální rovině, a nikoli na sektorové rovině odlišující typy aktivit. Limity budou všude a všeobecné proplétání se revoluce s kontrarevolucí se bude projevovat četnými a chaotickými konflikty. Proletariát ruší sám sebe v lidské pospolitosti, kterou produkuje. A jsou to vnitřní a dynamické rozpory v takovém procesu, co dává obsah a sílu kontrarevoluci, protože v každém se kapitál může regenerovat. Jelikož, aby třída zrušila sama sebe, znamená to pro ni překonat svoji *autonomii a zde leží obsah a síla kapitalistické kontrarevoluce*.

Rozšiřování je pohybem vítězství, zpomalení pohybem kontrarevoluce

Aniž by se jednalo o výslovnou strategii, kapitál bude bojovat o znovuzískání kontroly nad společností dvěma způsoby: na jednu stranu se budou státy rvát o opětovné nastolení svého panství a obnovu vykořisťování; na druhou stranu

materiálních prostředků v politickou a ekonomickou socializaci. Touto permanentní brzdou, kterou může v srdci revolučního hnutí využít kapitalistická kontrarevoluce, je dimenze afirmace a osvobození práce, jež zůstává v revolučním hnutí přítomná, neboť toto hnutí je a zůstává hnutím třídy práce i při překonávání aktivit, jako je práce. Afirmace přetrvává, dokud není kapitál zrušen; tedy dokud stále existuje kapitál v opozici proti proletariátu, a to i proletariátu na pokraji jeho zrušení, tj. svého zrušení. V tomto kontextu si proletariát zachovává pozitivnost, i když kapitál už tuto pozitivnost práce nepotvrzuje, neboť tato pozitivnost se reaktivuje v revolučním procesu, kdy se společenská reprodukce stává procesem závislým na konání proletářů.

Minulé revoluce nám až příliš jasně ukazují: „lze mávat rudým praporem proti rudému praporu,“ dokud nedorazí freikorps

Kapitál „nebude váhat“, aby znovu práci prohlásil za „jedinou produktivní aktivitu“, aby zastavil hnutí svého rušení a ještě lépe, aby si dupnul, jakmile toho bude schopen. Tuto dimenzi může překonat jedině vítězství komunizace, kterým je zrušení třídy kapitalistů i proletariátu. Překonání kontrarevoluce nebude vždy mírumilovné, neodehraje se vždy „uvnitř hnutí“ a nebude opravdovou a rychlejší verzí „odumírání státu“, které se předpokládalo v socialismu. Každá forma, ať už to bude státní forma nebo parastátní forma, vždy udělá cokoli, aby se zachovala, a to i ve jménu svého finálního odumření! Tato skleróza a přetrvávání nejsou žádné „kontrarevoluční tendence uvnitř revoluce“, nýbrž jsou kontrarevolucí s *velkým K*. Kapitalistickou kontrarevolucí v opozici k revoluci.

Komunismus nebojuje proti demokracii, ale kontrarevoluce tvrdí, že je demokratická

Právě ve jménu zrušení tříd usiluje radikální demokracie o obnovu volebních struktur, které prohlašuje za nezbytné, aby se zabránilo zformování nové vládnoucí třídy, samozvané a nekontrolovatelné. Ustavení komunismu je tedy úzce

v revoluci. Není žádný orgán, který by rozhodnul o sporných záležitostech. Rozhodne situace; a dějiny poznají, *post festum*, kdo měl pravdu.

Tento závěr může vypadat celkem úsečně, *ale jiný způsob jak stvořit svět není.*

červenec 2011

KOMUNIZACE JAKO KROK VISÍCÍ VE VZDUCHU

Bernard Lyon

Komunizace kontra socializace

„Nejzazším bodem vztahu mezi dvěma třídami, kterým se vzájemně podmiňují, je ten, kdy se proletariát zmocňuje výrobních prostředků. Zmocňuje se jich, ale nemůže si je přisvojit. Přivlastňování prováděné proletariátem je protimluv, protože jej lze dosáhnout jedině zrušením proletariátu jako třídy v univerzální výrobní jednotě, která ho zbavuje všeho, co zůstává z jeho předchozí společenské situace.“

Théorie Communiste (Sebeorganizace je prvním aktem revoluce, aby se následně stala překážkou, kterou revoluce musí překonat)

Zabrání prvků kapitálu: přivlastňování nebo komunizace?

V komunizaci jde o překonání defenzivní pozice, kdy se proletáři rvou za zachování svého postavení a tedy za jejich reciproční implikaci s kapitálem, skrze zabránění kapitálu, nikoli ve smyslu socializace, tj. způsobu řízení ekonomiky, ale spíše ustavením pospolitosti jednotlivců, kteří jsou přímo jejími základními složkami. Je sice pravda, že společnosti, tj. pospolitosti ovládané a reprezentované třídou, také vždy ustavují jednotu jednotlivců, kteří k nim náležejí, ale tito

jedinci jsou členy společnosti jen jako průměrní třídní jedinci; jedineční jedinci nemají žádnou společenskou existenci. Komunizace se realizuje *skrze* uchvácení prostředků obživy, komunikačních, dopravních a výrobních prostředků v úzkém slova smyslu. Komunizace vztahů, ustavení lidské pospolitosti/komunismu se uskutečňuje pro boj proti kapitálu, v něm a skrze něj. V tomto boji nelze zabránění materiálních výrobních prostředků oddělovat od transformace proletářů v bezprostředně společenské jedince: je to jedna a tatáž aktivita a tuto totožnost způsobuje současná podoba rozporu mezi proletariátem a kapitálem. Radikální odlišností oproti socializaci je, že nejde o změnu vlastnictví výrobních prostředků. V komunizaci si žádná entita *nepřivlastňuje* produkty: žádný stát, komuna nebo rada nezastupuje a neovládá proletáře při vyvlastňování kapitálu a tak neprovádí *přivlastňování*. Změna režimu vlastnictví s sebou nese novou formu ekonomiky – a to socialismus – i když se jí říká solidární ekonomika. Když byl socialismus skutečně možný, komunismus se odsouval až na konec časů, zatímco socialismus nemohl být tím, čím předstíral, že je: přechodem ke komunismu, což z něj nakonec činilo kontrarevoluci adekvátní jediné reálné revoluci té doby. Komunizace však neustavuje ekonomiku. Sice vše používá, ale nemá jiný cíl než sebe samu. Komunizace není bojem za komunismus – je komunismem, který se ustavuje proti kapitálu.

Propletení komunizace a socializace

Je-li komunizační konání produktem třídního boje v revoluční krizi, tentýž akt zabránění může být, jak jsme viděli, buď komunizací, nebo socializací. Každé konání tohoto typu může nabýt tu či onu formu; vše závisí na dynamice a na kontextu, které se ustavičně proměňují. Jinými slovy: vše závisí na boji proti kapitálu, který se buď prohlubuje a rozšiřuje, nebo ztrácí tempo a velmi rychle hyne. Vše také závisí na boji uvnitř boje proti kapitálu. Ustavení komunismu je úzce svázáno s ustavením poslední socioekonomické formace alternativní k formaci kapitalistické. Dokud nebude komunizace dovršena, bude tu permanentní tendence k ustavení nějaké entity, která bude usilovat o změnu zabírání